

A képzésben részt vevő hallgatókat 304 egyetemi-főiskolai tanár tanítja. Közülük 254 (83,6%) szakirányú, 50 (16,4%) pszichológiai-pedagógiai képzettségű. A tanszemélyzetben 41 (13,5%) címzetes egyetemi/főiskolai tanár és 146 (48,0%) adjunktus és vezető előadó található (ez a legszámosabb csoport). A maradék egyetemi doktor, illetve előadó.

Legtöbben (33-an) a wrocław egyetemén, legkevesebben az olsztyni pedagógiai főiskolán (7-en) és a szcczini egyetemén (6-an) vannak.

1990 óta a wrocław egyetem tanszemélyzetétől jelent meg a legtöbb tudományos publikáció (250), de a többi műhelyben is intenzív tudományos munka folyik. A tanszemélyzet 33,6%-ának van könyvtárosi alkalmazása is, ami a képzés gyakorlati kapcsolatainak szempontjából kedvező.

A legnépszerűbb képzési forma az ötéves magiszteri stúdium. Ennek a legtöbb helyen nappali és levelező tagozata van.

A szakirányú tárgyakra fordított összes órák számában nagy különbségek vannak az egyes műhelyek között. A lublini, lódzi, szcczini és wrocław egyetemén az ilyen célú óraszám 2340 és 2505 között mozog, de a kielcei pedagógiai főiskolán csak 1270 órát tesz ki. A nappali tagozathoz képest a levelezőn – természetesen – alacsonyabb az óraszám: 1115 és 220 óra között ingadozik.

A specializációra 360-tól 540-ig terjed az órakeret, amihez még (közelebből meg nem adott) szépszámu gyakorlati óraszám is csatlakozik. Tudományos tájékoztatási specializációra túlnyomórészt az egyetemi műhelyek adnak lehetőséget. Az egyéb szűken szakirányú specializációkon kívül (nyilvános könyvtárak, iskolai könyvtárak, régi könyvek stb.) akadnak „holdudvari” specializációk is (pl. újságírás, folyóirat-szerkesztés, kiadói munka). Öt műhelyben a levelező tagozatosok számá-

ra is lehetővé tesznek különféle szakosodásokat. Kötelező pedagógus-könyvtáros képzés a lublini egyetemen és a kielcei pedagógiai főiskolán folyik. Másutt ez csak specializáció.

Meglehetősen népszerűek a ráfejelő képzési formák is. A más szakon végzett könyvtárosok számára ez a lehetőség 6 helyen, a más szakon végzett nem könyvtárosok számára pedig 9 helyen van megadva. A szakmabeliek számára ez 200 és 300 közötti óraszámot vesz igénybe, a nem szakmabeliek számára 200 és 410 közöttit.

Új forma az ún. licenciatúsi képzés, amelyre 4 képző intézményben lehet beiratkozni. Itt a nappali képzés órászáma 965 és 1710 között mozog, a levelezőé 265 és 640 között. Egyelőre nem halmozódtak fel vele kapcsolatban tapasztalatok, úgyhogy életrevalóságáról csak később lehet nyilatkozni.

Valamennyi képző intézmény nagy súlyt helyez a könyvtárakban töltendő 2–4 hetes szakmai gyakorlatokra, amelyek a tanulmányok alatt legalább kétszer ismétlődnek meg, de van olyan intézmény is, amely valamennyi tanévhez csatol ilyen gyakorlati elfoglaltságot. A beosztásnál figyelembe veszik a hallgatók szakmai érdeklődését és specializációját.

A felsőfokú képzésben részt vevők létszámára vonatkozóan – sajátos módon – nincs összefoglaló adat, mindössze azt lehet tudni, hogy az iskolai könyvtárosnak készülők együttes létszáma 1701.

Az iménti áttekintés – hangsúlyozza a referált dolgozat szerzője – nem foglalkozott a képzés színvonalának kérdéseivel. Ennek elvégzéséhez mélyeségi vizsgáldásokra van szükség.

/SZOCKI, J.: Kształcenie akademickie bibliotekarzy (w Ilczbach). = Bibliotekarz, 7–8. sz. 1996. p. 12–15./

(Futala Tibor)

Tudomány és információ a Cseh Köztársaságban

Az az eszköztár, amelyet a Cseh Köztársaság a tudomány állami támogatása terén alkalmaz, azonos a piacgazdasági országokéval, azaz az intézményi finanszírozást fokozatosan a célok és feladatok finanszírozása váltja fel benne.

1995-ben az állam tudományos célú ráfordításai több mint 4 milliárd cseh koronát tettek ki, ami a bruttó nemzeti össztermék 0,45%-a. Ám ez nem minden, mivel a magánszféra és a külföldi támogatás révén a tudomány valójában a bruttó nemzeti össztermék 1,7%-ának megfelelő összeggel diszponálhatott. Noha az állami támogatás mértékével

az érintettek koránt sincsenek megelégedve, tény: a 90-es évek első felében az OECD-országok sem fordítottak átlagosan többet e célra. És a magánszféra támogatási részvétele is hasonló mértékű az OECD-országokban, sőt pl. Svájcban, Belgiumban, Írországon és Japánban „hajszála” egyezik a csehországgal.

Az állami támogatás gyakorta a hazai ipar védelmét szolgálja. Ha ez – mint mostanában a Cseh Köztársaság is ezt teszi – valamely húzóágazat (pl. az információs ipar) kutatásainak támogatását segíti elő, rendjén való dolog. Ha viszont az a tá-

mogatási cél, hogy az ipari termelés egészét védje meg a konkurenciától, távlati kihatásban retrográd és dezorganizáló cselekedet. Erre sok példa volt a csehországi ipar közelmúltjában.

A tudományos kutatásba és fejlesztésbe történő állami és nem állami beruházások maguk után vonják az információs tevékenység fellendítését szolgáló beruházásokat, minthogy nincs olyan állam, amely a tudomány és a fejlesztés terén autarkia rendezkedhetne be.

Hogy jelenleg évente mennyit költ az állam és a magánszféra az információs szolgáltatásokra, nem tudni, mivel e témakörben nincs statisztikai adat-szolgáltatási kötelezettség, a szondázást pedig az teszi lehetetlenné, hogy az információs kiadások intézményi szinten is gyakorta a tudományosak között szerepelnek. A szóban forgó ráfordítások valószínűleg nem nagyon térnek el a sztenderd nagyságrendtől, viszont esetleges jellegük miatt kevésbé hasznosak, mint amilyenek objektíven lehetnének.

Az 1990. évi társadalmi fordulatot követően a csehországi szakirodalmi tájékoztatásra több – egymásnak ellentmondó – körülmény hatott. Nevezetesen:

- Az 50-es és a 80-as években „információs tevékenységre ítelt” nagy tudású munkatársak szákszámra kerültek „magasabb polcra”, úgy-hogy a szolgáltatások egy része személyi ellátatlanság miatt volt kénytelen megszűnni.
- A rendszer más szolgáltatásai iránt az új technológiák és egy újfajta kínálat megjelenése miatt szűnt meg a kereslet.
- A rendszer széthullásához – túl a tulajdonviszonyok változásán – az „eszi, nem eszi, nem kap mást” beállítottság is hozzájárult.

Napjainkban az információs szolgáltatások vonatkozásában az a fő kíváncsi, hogy a „használóknak azt kell felkínálni, amit kíváncsi, s nem azt, amit valaki előállított, és amit el akar adni”. Ezért messzemenően vállalni kell a nemzetközi együttműködést. A „világ úgy megyen”, hogy a kisebb nyelvi közösségek tagjai a világközpontok produkciójának újraelosztói és végfelhasználói legyenek főként, miközben azért saját tudományos hozzájárulásukat is „be kell adniuk” az egész világot reprezentáló információs kínálatba.

/MATOUŠOVÁ, M.: Úloha vědy a informací v České republice. = I, 38. köt. 1. sz. 1996. p. 12., 17./

(Futala Tibor)

Kisközségi könyvtár mint információs központ

A referált cikkben egy példaértékű fejleményről van szó. Szerzője mondanivalóját a következőképpen vezeti be: „Az informatika és a könyvtáros-ság egyetlen pénzérme két oldala. Két olyan szakma, amely együvé tartozik, összefügg egymással még a községi, tehát a gyakran lenézett és elfelejtett könyvtárakban is. Az informatikusok bizonyára megmosolyogják azt az állítást, hogy számos ma »holt könyv- és folyóirat-kölcsönzőből« információs munkahelyet, sőt információs központot lehetne kialakítani. Merészség volna ezt állítani? Korántsem, mert lehetséges, még ha nem is egyszerűen.”

Egy közép-csehországi kisközség tiszteletdíjas könyvtárosnője szakdolgozata gyakorlati dokumentálásként kezdett hozzá a könyvtár korszerűsítéséhez. Annyira „belejött” a dologba, hogy minden szabadidejét és pénzét is belefektette. Jelenleg a faluházszerű épületbe költöztetett könyvtárban 7 ezer válogatott állományegység áll az új fehér polcokon. Saját telefonja, számítógépe, szkennere, kazettára és CD-re átjátszó berendezése van. Megfelelő olvasóteremmel, mediotékával, valamint a szép- és gyermekirodalmi gyűjteményen kívül a

község igényeire szabott szakkönyvekkel is rendelkezik. 400 egységből álló helyismereti gyűjteménye ugyancsak mintaszerű. A tájékoztató munkát a könyvtárosnő önkéntes szakemberek (történész, képzőművész, újságíró, programozó) segítségével látja el. Az intézmény hetenként két este és szombaton délelőtt tart nyitva, és intenzív használatnak örvend.

Jelenleg egy ilyen intézmény fennmaradása ki van téve az önkormányzatok változása szeszélyének, hisz nincs mögötte törvényi védelem. Ezért csak a könyvtárosok és az önkormányzatok szemléletfejlesztésében lehet bízni. Remélhetőleg eljön az az idő, amikor az elsősegélyt nyújtó helyi orvoshoz hasonlóan az információs részleggel rendelkező helyi könyvtáros a legkülönbözőbb életviteli ügyekben ugyancsak tud majd „elsősegélyt” nyújtani mind a lakosság, mind az önkormányzat, mind pedig a helyi hivatal számára.

/SAHÁNKOVÁ, A.: Sisyfovský problém konce 20. století. = I, 38. köt. 2. sz. 1996. p. 47./

(Futala Tibor)